

PhD DISSZERTÁCIÓ TÉZISEI

Bánkuti Gábor

Jezsuiták elleni koncepciós perek 1948–1965

I. A disszertáció témája és célja

A második világháborút követően kiépülő-berendezkedő diktatúra a kommunista akaratérvényesítés teljes körű és kizárólagos biztosítása érdekében mindazon közösségek ellehetetlenítésére és likvidálására törekedett, melyek tőle szervezetileg és szellemi alapállásuk tekintetében is függetlenek voltak. Az erős struktúrával, saját törvényekkel, hierarchiával, sajátos működési elvekkel és nem elhanyagolható tradicionális társadalmi bázissal rendelkező Katolikus Egyház – mint a *világban való lét* pluralizmusának intézményes tényezője – e társadalom-átalakító terv megvalósításának egyik legfőbb akadályát képezte.

A magyarországi egyházak ellehetetlenítéséhez a politikai egyeduradalom megszerzésével szinte egyidejűleg kezdett hozzá a Magyar Dolgozók Pártja, s ehhez – a politikai propagandán túl – a végrehajtó hatalom és a szintén járszalagra fűzött igazságszolgáltatás minden lehetséges eszközét felhasználta. A terrort kodifikált módon érvényre juttató büntetőjog több szálon szervesült abba a pártállami intézkedéssorozatba, melynek célja az egyházi élet széttzilálása és a vallásos világnézet eliminálásának tevőleges elősegítése volt. Ennek során az erő pozíciójában lévő fél különféle alrendszerein keresztül kreált „játszmákat” a saját optikáján keresztül ideológiailag és gyakorlatilag veszélyesnek ítélt közösségek kiiktatására. A tételes jog voluntarista szemlélete és értelmezése az igazságszolgáltatás torzulásához – állandósuló „*justismord*” állapotához – vezetett, a különféle perek megindítását és kimenetelét, az aktuális szempontoknak megfelelően jogon kívüli tényezők determinálták.

A feltárás a huszadik század második felében a magyarországi katolikus egyház történetén belül a jezsuita rend sorsfordulóira koncentrált. Az ideológiai váltással párosuló zéró toleranciás gazdasági-politikai elitcsere a katolikus struktúra minden szegmensét elérte, és hatással volt annak működésére. Az egyháztörténeti szakmunkák és a rendelkezésre álló levéltári dokumentumok alapján megállapítható, hogy a jezsuita rend tagjai az állambiztonsági represszió emi-nens célpontjaiként, számszakilag a rend egészét tekintve – arányukhoz (és erejükhez) képest – felülreprezentáltak a bűnügyi nyilvántartásokban. A szerzet történetének ez a szála a diszperziós időszak meghatározó jellegzetességévé vált. A provincia 67 tagja közel 280 évet töltött börtönben vagy internálásban. Összesen több mint 1000 évre ítélték őket. Az adminisztratív intézkedések és

perek időzítése, az érintettek köre, az elmarasztalás jogcíme és a kiszabott ítéletek nagysága – olykor a tényleges aktivitástól függetlenül – mindig szoros kapcsolatban álltak az egyházpolitika (és a „nagypolitika”) változásaival. Mindezekhez képes azért beszélhetünk mégis *működésről*, mert a jezsuiták a párt-egyeduralom minden ellehetetlenítő törekvései közepette kitartó konspirációs mechanizmust érvényesítve őrizték szervezeti egybetartozásukat, többszöri „lefejezés” közepette is biztosították a belső hierarchia illegális megmaradását, egymást számon tartó underground kohéziójukat.

A dolgozat kettős feladatot tűzött ki: egyrészt az eddigi kutatási és publikációs eredmények szintetizálását egy jól körülhatárolható csoport vonatkozásában; másrészt pedig, hogy újabb kutatásokkal és további szempontokkal – a különféle tudományterületek eredményeinek és módszereinek felhasználásával – a Magyar Jezsuita Rendtartomány történetét a címben jelzett optikából feldolgozva megkísérelje az 1948 és 1965 közötti, több alperiódusra tagolható korszak egyháztörténetének egy lineáris metszetét adni.

A disszertációban az egyes perek geneziséjét is igyekeztem feltárni. Azt kutattam, miként szervesült a pártállami intézkedésekbe a terrort kodifikált módon érvényre juttató büntetőjog, hogyan érvényesültek a politikai direktívák a rendszer szempontjából ideológiailag és gyakorlatilag is veszélyesnek ítélt közösség esetében; milyen módon befolyásolták a perek megindítását és kimenetelét az aktuális szempontoknak megfelelő jogon kívüli tényezők. Arra kerestem a választ, hogy milyen tényezők alakították az egyházpolitika celebrálásában részt vevő szervek – az illegációban működő szerzetesrendek esetében leginkább az államvédelem – jezsuitákkal kapcsolatos „*diszkurzív tradícióját*”, illetve mennyiben járultak hozzá a velük kapcsolatos, büntetőjogilag nem kategorizálható velleitások a különböző adminisztratív intézkedések foganatosításához. Mindközben a rend túlélésért folytatott küzdelmének kevésbé ismert részletei is feltárultak.

II. A kutatás módszerei

A kutatás forrásbázisát elsősorban levéltári források képezték, a témára vonatkozó átfogó feldolgozás nem állt rendelkezésre. Az újonnan feltárt és elemzett iratok mellett jelentős mértékben támaszkodhattam korábbi gyűjtésekre – elsősorban Hetényi Varga Károly és Lénárd Ödön dokumentációjára – a kortárs magyar jezsuiták életútját bemutató kötetekre és a nyomtatásban megjelent egyház- és politikatörténeti forrásközlésekre, dokumentumgyűjteményekre. A téma interdiszciplináris jellege a különféle társadalom- és segédtudományok eredményeinek felhasználását és több központi szerv iratanyagának áttekintését követelte meg. Legnagyobb haszonnal az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Le-

véltára és a Budapesti Fővárosi Levéltár nagy mennyiségű iratanyagának kutatása járt, e két archívum őrzésében lévő iratok együttes feldolgozása lehetővé tette az egyes perek folyamatának – korábban el nem végzett – integrált és majdhogynem teljes körű analizisét. Több esetben előfordult ugyanakkor, hogy egyes periratokat, melyek okadatolatlanul hiányoztak a levéltári iratok közül, a Hetényi–Lénárd hagyatékban találtam meg. Mivel az egyházpolitikát az állampárt határozta meg, szükséges volt átnézni a Magyar Országos Levéltár őrzésében lévő pártiratokat is. A helyi iratanyagok közül, a Baranya Megyei és a Pécsi Püspöki Levéltár iratait tanulmányoztam. A kutatást nehezítette, hogy – érthető okokból – a Jézus Társasági Magyarországi Rendtartomány Levéltárában a korszakra vonatkozóan gyakorlatilag nincsenek primer források.

A téma összetettsége deduktív megközelítést igényelt. Már a kutatás kezdetekor nyilvánvalóvá vált, hogy az egyes diszciplínák keretében végzett elemzések önmagukban szükségképpen csak a történések egy-egy szegmensét vizsgálhatják. Az egyházban bekövetkezett változások pusztán politikatörténeti keretek között való értelmezése nem teszi lehetővé a jezsuitákkal kapcsolatos események rendezett és kritikai megragadását, önnön kontextusában való feltárását, az csak a maga összetettségében, kapcsolódó összefüggéseiben, immanens jellemzőinek figyelembevételével világítható meg.

Minden, az értekezésben tárgyalt témán végigvonul egyfajta sajátos kettősség, dualizmus, mégpedig a keresztény és a kommunista szemléletmód kettőssége. Az elemzés során ezt a kétfajta, egyaránt a teljesség igényével fellépő, ezért (is) egymással összeférhetetlen szemléletmódot kívántam körüljárni. A forráskritika alkalmazásánál figyelembe kellett venni, hogy e közeg alanyainak világban levőségéről különböző történeti és filozófiai előfeltevésekből kiinduló interpretációk tudósítanak. Ezek a konstrukciók – eltérő történelmi tapasztalatokkal, diszkurzív tradíciókkal és egyedi elemekkel, az érintettek történeti kontextushoz fűződő viszonyát is definiálva – sajátos identifikációs stratégia-alkotó kísérletekké artikulálódtak a kor „osztályharcos”, majd „fellazult tételben” megfogalmazódó világában. E közlésmező egymással versengő elbeszéléseinek főbb csoportjai: az eredeti rendi dokumentumok, a dokumentumok keletkezéstörténetét taglaló közlések a kihallgatások alkalmával irányított kérdésekre válaszolva, majd újrakomponálva; az események utólagos – az érintett szándéka szerinti – értelmezését is hordozó visszaemlékezések, illetve szintézisek. Másfajta emlékezet tükröződései a más előfeltevésekből kiinduló, állandóan változó, ideológiai alapon determinált állambiztonsági beszámolók és periratok.

Azokban a rendszerekben, ahol az objektív igazság keresése csak az előre meghirdetett célok megvalósulásának kontextusában értelmezhető, a nem osztályharcos-dialektikus alapállású elméletek óhatatlanul az alkotók szándékától eltérő jelentést tartalmat kapnak. Az ilyen jellegű ideológiai behatást mutató köz-

lések megértése nem az értelem bennük intencionált átadásában teljesedik be, hanem azokban valami elleplezett jut kifejezésre. A forráskritika, majd az interpretáció feladata nem csak az volt, hogy e közlések ürügyén átlásson, és megállapítsa, hogy a szerzetesrendek világában végbemenő folyamatok nem konvergálnak az efféle ideológiacentrikus logikával, hanem figyelembe kellett venni azt is, hogy azok prioritásai is csak eredeti kultúrájuk kontextusában, saját értékrendjüknek megfelelően, szélesebb egyházi háttérbe való beágyazottságuk hatásainak feltárásával értelmezhetők. Az „objektív tényeket” ezért (óhatatlanul szubjektíven), a hermeneutika diskurzuselemző módszereinek figyelembe vételével igyekeztem áttekinteni, az adott tényekről szóló eddigi diskurzusokat, azok megállapításait saját elbeszélésembe építve be. A deskriptív megközelítés mellett ezért tudatosan törekedtem a jezsuita renddel kapcsolatos események diszkurzív elemzésére, a velük kapcsolatos ügyek használatának, értelmezésének hermeneutikai aspektusait emelve ki. A róluk való beszéd értelmezése kapcsán szándékomban állt figyelemmel kísérni, miként teremtették és értették meg a korabeli egyházpolitika alanyai az egyházpolitika világát, remélve, hogy a múlt e darabkájának a hagyományosabb leírótól eltérő megvilágítása hozzájárulhat a korszak egészének mélyebb megértéséhez.

Kivételes lehetőség volt számomra, hogy a dokumentált múltat az emlékezetben őrzött múlt sokkal átfogóbb tapasztalatával vethettem össze, azok jelentését – több esetben – magukkal a „szereplőkkel” dekódolhattam.

III. Eredmények

A dolgozat lineáris kohézióját a perek egymás utáni sorának kronológiája jelöli ki. Mivel az egyházpolitika referenciapontjait a pártvezetőség határozatai képezték, időbeliségük az éppen aktuális pártvonal függvényében értelmezhető. Leírásuk által a diktatúra több cezúrával tagolt alperiódusai és ezek – egymástól némileg eltérő – sajátosságai is kibontakoznak.

A perekhez kapcsolódó iratok betekintést engednek a politikai rendőrség és az igazságügy – különösen a büntető igazságszolgáltatás – működési mechanizmusába, szenzitív módon tükrözve vissza a politikai élet változásait. Az '50-es évek pereinek vezérfonalát az éppen aktuális szereposztásban megismételt előjárói perek adják, a „mennyei” mutatókat a szórványpercek elítélői és az internálási hullámok kárvallottjai teszik ki. Mind a világi hatalom, mind pedig a jezsuita rend „autochton” működése tekintetében külön kategóriát képez P. Tüll Alajos első pere 1949-ben, illetve Rózsa Elemér és társai pere 1965-ben. A perek anatómiájukat tekintve jellegzetesen koncepciók elemeit tartalmazó konstruált perek; ennek pozitív bizonyítéka, hogy az ítéletek jogcímét kivétel nélkül a semmisségi törvények által érintett minősítések képezték.

A dolgozat bemutatja, hogy:

1. A magyar jezsuiták a második világháborút követően – saját korábbi történetükhöz mérten is – minden korábbit meghaladó létszámot, megújulási lendületet, előremutató kezdeményezéseket tudtak felmutatni, főbb vonalaiban helyesen ítélték meg az ország geopolitikai meghatározottságát és igyekeztek alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez.

2. Az egyre szigorodó politikai légkörben az első radikális intézkedést a szegedi skolasztikátus részleges elkobzása indukálta, a tanuló rendtagok nagy flexibilitással párosuló külföldre szöktetése azt is jelezte, hogy a rendtartomány megkezdte a felkészülést a masszív elnyomatás időszakára. Az akció egyfelől a provincia új struktúrájának kialakulásához vezetett, másrészt az első, a rend egészét érintő, nagy letartóztatási hullámba torkollott.

Az egyházzal szembeni animozitások P. Tüll Alajos 1949-es perét csak érintőlegesen befolyásolták. Az eljárás – annak ellenére, hogy már hiányoztak a jogi garanciák működésének politikai feltételei – nem illeszkedett a koncepció, vagy konstruált perek sorába. A büntetőeljárás jog alkalmazásának torzulásai és a jogon kívüli – elsősorban államvédelmi – eszközök gátlástalan használata azonban lehetővé tették P. Tüll ítéletének retroaktív újjáértékelését, „korrigálták” korábbi minősítését és lehetővé tették újbóli elmarasztalását (1953). A szürrealitásba hajló eljárások során az illetékes szervek megelégedtek egy-egy „lát-szatper” kreálásával – mellyel elsősorban a „szocialista törvényesség” betartását, illetve utólagos „önkorrekcióját” demonstrálták.

3. A szerzetesrendek működési engedélyének megvonása, egyoldalú állami lépésről lévén szó, a szerzetesek belső fogalmát nem érintette, azt a jezsuiták – a többi szerzetesrendhez hasonlóan – magukra nézve kötelező érvényűnek nem ismerték el. A „szerzetesek voltunk, vagyunk és maradunk” alapelvét az egyházjogi érvek mellett évszázados történelmi tapasztalatok és az üdvtörténeti dimenzióban szemlélt evilági léthez való habitus is alátámasztotta. Ez olyan alternatív létállapot kialakítását indukálta, ami – a világegyházban kibontakozó fundamentálteológiai szemléletváltás által is inspirálva – mégiscsak lehetőséget adott a szerzetesi létforma intézményesültség nélküli megőrzésére, sőt egy virtuális rendi corpus továbbőrzésére is.

4. Hogy világmagyarozatát kizárólagos érvényre juttassa, a kommunista párt a „világnézeti harccal” kapcsolatos kérdéseket a gyakorlati politika terrénumába utalta. Az egyházi-pasztorális tevékenység büntetőjogi-politikai transzferálása ideológiai alapon kialakított hermeneutikai gyakorlat szerint ment végbe, mely a szavakat, indítékokat és tetteket eredeti kontextusukból kiragadva kommentálta. Az így gyártott, egy későbbi kontextusban már „pretextus”-ként kezelt sajátos fikciók határozták meg a diktatúra egyházzal kapcsolatos diskur-

zusát és szolgáltatott muníciót a szükségesnek vélt adminisztratív intézkedésekhez.

A jezsuitákkal kapcsolatos ügyekben nyomozó hatóságként kivétel nélkül a politikai rendőrség járt el. Feladatkörébe tartozott a politikai vezetés által kijelölt keretek tartalommal való megtöltése és realizálása, hatásköre a bűnvádi eljárások előkészítésére is kiterjedt. Az ügyész szerepe az eljárásban formális volt, a vádirat az anyagi jogszabályhoz kialakított történeti tényállást összegezte a politikai rendőrségen tett beismerő vallomás alapján, egy bűncselekménykonstrukció narratívájában, a nyomozás eredményeit a BTK által kínált értelmezési sémák valamelyikébe illesztve be. Az eljárást a zárt tárgyalásokon hozott ítéletek legalizálták. Első fokon a bíróság a vádcentrikus ítéleti tényállás jogi érveit szinte mindenkor politikai eszme-futtatással vegyítette, a Legfelsőbb Bíróság büntetékiszabási gyakorlatát teljes mértékben az aktuális politikai irányváltások határozták meg.

5. P. Csávossy Elemért egy önmagában objektív szempont miatt tartóztatták le: mint a jezsuita rend provinciálisát vették őrizetbe. A letartóztatás időpontja arra utal, hogy a Grósz-perben akarták felhasználni, azonban ennek módjáról nem voltak elképzelések. A vizsgálati tervek csak az első kihallgatások után formálódtak, ügyében az államvédelem „vabanque”-ra játszott: az előzetes letartóztatás elrendelését is – mely jogsértő volt ugyan, ám bevett gyakorlat – csak a vizsgálat befejezésekor kérte az illetékes ügyésztől.

6. Noha a pártvezetés által meghatározott egyházpolitika celebrálója 1951-től hivatalosan az Állami Egyházügyi Hivatal (ÁEH) volt, a diszperzióban élő szerzetesrendekkel kapcsolatos intézkedések során elsősorban a politikai rendőrség szempontjai domináltak. Az ÁEH pedig, egyes részfeladatait az államvédelem fedőszerveként látta el.

Az államvédelem a jezsuita rendet konkurens *szolgálatnak*, vatikáni irányítás alapján működő *kémszervezetnek* tekintette, melynek tagjai a klerikális reakció organizálásában is vezető szerepet töltöttek be. Figyelmet érdemlő belügyi (ÁVH-s) doktrínaváltásnak tűnik, hogy ellehetetlenítésük érdekében a „klasszikus ’50-es évek”, jellemzően „börtöncentrikus” időszakának adminisztratív módszerei mellett 1953-54-től érzékelhetően az operatív szempontokat érvényesítő állambiztonsági módszerek váltak hangsúlyosabbá. A vizsgálatot megelőző operatív szakasz intézkedései – a „kit hogyan tudunk elítélni” helyett – már egyértelműen a „kit hogyan tudunk beszervezni” kérdése köré csoportosultak. A „tippkutatás” során alkalmatlannak találtak további sorsa pedig a koncepciók peres megszokott sémája szerint alakult. Ha bűnvádi eljárás megindításáról született döntés, a többszörösen megrostált bírói apparátus a politika készséges szolgálóleányaként hajtotta végre az intézményesült terror funkcionálisan reá háruló feladatait.

7. A létét fenyegető súlyos kihívások a magyar jezsuita rendtartomány vezetését alternatív túlélési stratégiák kialakítására kényszerítették. A rend utánpótlásának biztosítására, és a missziós pasztoráció életben tartása érdekében P. Pálos Antal kombinált – s egyben konspiratív – alternatívát kínált: titkos püspök felszentelését és egy titokban működő missziós szervezet létesítését. Míg kezdetben a rendszerrel szemben következetesen intranszigenz magatartásforma szabadította fel a rend belső erőforrásait, a P. Pálos Antal és elődjei által kijelölt utat olyan kényszer szülte hozzáállás váltotta fel, mely a rend további működését az elnyomó apparátussal dialógusba lépve, az előjárói tevékenység (és ezzel a rend!) legitimálásával vélte biztosítani.

8. P. Pálos Antal, majd P. Tamás János letartóztatásával a kommunista hatalomátvételt követő hetedik évben már a rendtartomány negyedik provinciálisa került börtönbe, a csoportvezetők letartóztatása pedig lényegében „lefejezte” a rendet, kétségessé téve a közösség életének bármiféle további összehangolt működését. Ebben a helyzetben a cél már nem a „modus vivendi” keresése, hanem a túlélés ösztöne által vezérelt „modus non moriendi” elérése volt. P. Kollár Ferenc ezért szakított elődei intranszigenz hozzáállásával, s igyekezett előjárói megbízatását legalizálni. Kialakítani azt a dialógust, mely a de jure illegális – pszeudointézményként mégis működő – jezsuita rend és e szublegális szférában mozgó politikai rendőrség kommunikációs kísérletének is tekinthető. S úgy tűnik, hogy ezt a – még a Rákosi-korszak ÁVH illetékeseivel létesített – „hallgatólagos kooperációt” (valójában inkább kölcsönös dekonspirációt) az 1956-os világi rendszerösszeomlást követő Kádár-korszakbeli politikai rendőrség is respektálta egy ideig.

9. Az 1961-es perhullám a jezsuitákat nem érintette. Velük kapcsolatban az államvédelem, melynek működésében a politikai változások bizonyos fokú legitimációs krízist gerjesztettek, monstre perre készült, mellyel változatlan fontosságát is nyomatékosítani akarta. A vezető szerep a jezsuitáké lett volna, az egész klerikális reakciót összekötő politikai program pedig a korábban kidolgozott „világszolidarizmus” „programja”. A feldolgozás alatt többoldalú kapcsolat alakult ki az operatív és a vizsgálati szervek között, az előkészítés során a lehetséges célszemélyek köre többször módosult. A letartóztatások végül a „legújabb szempontok figyelembevételére”, a Szentszék és a Magyar Népköztársaság közötti tárgyalások miatt az eredetileg tervezettnél jóval kisebb kört érintettek. P. Rózsa Elemér és öt társának perére 1965 júniusában került sor, az ítéletek súlyossága azonban az „enyhülés” ellenére sem tért el szignifikánsan a korábbi bebörtönzéstől.

Kontextualitását tekintve a „Világszolidarizmus” per az immár konszolidáltnak hirdetett „Kádár-korszak” egyházpolitikájának lenyomata. A „történelmi szükségszerűség” a hatalom monopóliumával bíró MSZMP-t ideológiája fino-

mítására kényszerítette, és az egyházak intézményes részével – annak megfelelő arculatúvá fazonírozása után – átmeneti kiegyezésre indította. Az erő pozíciójában lévő fél ugyanakkor, ateista genezisést meg nem tagadva, de retorikájával szöges ellentétben, különböző alrendszerain keresztül „játszmákat” kreált az Egyház – mint az egyéni és közösségi istentapasztalat konstitutív része – kiiktatására.

10. A koncepciós perekben elítélt jezsuiták közül utolsóként P. Rózsa Elemér szabadult 1972-ben. Az állam és egyház viszonyának gyakorlati kérdéseket érintő konszolidálódása a '70-es évek közepétől – de facto – a magyar provincia vonatkozásában is változásokat hozott. A korábban ab ovo illegálisnak minősített tevékenységek – korlátozott és ellenőrzött módon – engedélyezetté váltak, a jogilag nem létező Magyar Rendtartományt legfőbb előjárója 1978-ban – a Társaság történetében először – hivatalos látogatáson kereshette fel.

Az „Annus Mirabilis” negyven év tűzpróbáját követő esztendejét végül a jezsuita rend szétszóratáskor számolt magyarhoni tagságának közel egynegyede élte meg.

A. M. D. G.

IV. A disszertáció témájához kapcsolódó fontosabb publikációk és előadások

A Pécsi Jézus Társasági Pius Kollégium története.
www.parbeszed.com (1 ív)

A szerzetesrendek feloszlata Magyarországon, 1950.
Rubicon, 2006. 17. évf. 4. sz. 46–53.

A pécsi Pius Kollégium államosítása.

Emlékkötet Zichy Gyula tiszteletére – Egyháztörténeti tanulmányok a Pécsi Egyházmegye történetéből II. Szerk. Horváth István – Kikindai András. *Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány és a Pécsi Püspökség* 2007. 165–181.

Adalékok az 1965-ös Rózsa-per és a jezsuita „világszolidarizmus” történetéhez.
In: Az 1945 utáni magyar katolikus egyháztörténet új megközelítései. Szerk. Varga Szabolcs – Vértesi Lázár. Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola Pécsi Egyháztörténeti Intézet 2007. 104–115.

A jezsuiták 1965-ös „Világszolidarizmus” pere.
Egyháztörténeti Szemle, 2007. 8. évf. 2. sz. 150–179.

A Pécsi Egyházmegye a kommunista diktatúra évei alatt. (Horváth Istvánnal közösen)

In: *A Pécsi Egyházmegye ezer éve. 1009–2009.* Szerk. Sümei József. Pécs, 2008. 195–203.

A Pécsi Egyházmegye a Kádár-korszakban.

In: *A Pécsi Egyházmegye ezer éve. 1009–2009.* Szerk. Sümei József. Pécs, 2008. 203–211.

A jezsuiták elleni koncepciós perek.

Távlatok, 83. sz. 2009/1. 63–75.

A jezsuita tanuló rendtagok külföldre szöktetése és P. Tüll Alajos pere.

Történelmi Szemle, 2009/2. Megjelenés alatt. (2 ív)

A túlélés alternatívái. A jezsuita rend és az ÁVH, 1951–1956.

In: „Csapdában”. *Tanulmányok a Magyar Katolikus Egyház 1945 utáni történetéből.* Szerk. Bánkuti Gábor – Petrás Éva. Megjelenés alatt. (2 ív)

Adalékok Cserháti József pécsi püspökként végzett tevékenységéhez.

In: *Egyházi arcélek a Pécsi Egyházmegyében – Egyháztörténeti tanulmányok a Pécsi Egyházmegye történetéből III.* Szerk. Kovács Zoltán – Sümei József. Megjelenés alatt. (1,5 ív)

Recenziók:

Peter Godman: *Der Vatikan und Hitler. Die geheimen Archive.* München, Droemer Verlag, 2004.

Egyháztörténeti Szemle, 2005. 6. évf. 1. sz. 135–141.

Markus W. E. Peters: *Die Geschichte der Katholischen Kirche in Albanien seit der Pariser Friedenskonferenz 1919-20 bis zur Pastoralvisite Papst Johannes Pauls II. im Jahre 1993.* Bonn, 2001.

Klió, 2005. 14. évf. 1. sz. 172–177.

Előadások:

Jezsuita diszperzió Pécsen.

„A magyar katolikus egyház 20. századi történetéből.” *Egyháztörténeti Tudományos Konferencia.* Veszprém, 2005. 12. 15.

A pécsi Jézus Társasági Pius Kollégium államosítása.

Előadások Pécs történetéből 2006. Tudományos konferencia. Pécs, 2006. 10. 12.

Adalékok az 1965-ös Rózsa-per és a jezsuita „világszolidarizmus történetéhez. A huszadik századi egyháztörténet kutatásának módszertani problémái. Tudományos Konferencia. Pécs, 2007. 2. 22.

Adalékok a pécsi egyházmegye történetéhez az 1960-as években.
Előadások Pécs történetéből 2007. Tudományos konferencia. Pécs, 2007. 09. 20.

Cserháti József pécsi püspök.
Egyházi arcélek a Pécsi Egyházmegyében – Tudományos konferencia. Pécs, 2007. 12. 14.

Jezsuiták elleni koncepciós perek (1948–1965)
Előadás a Pray György Egyháztörténeti Műhelyben. Budapest, 2008. 03. 5.

Rend fenntartó ügynök. A jezsuita tartományfőnök és az ÁVH.
Megfigyelők és megfigyelték. A titkosszolgálati iratok hasznosíthatósága társadalomtörténeti nézőpontból. Nemzetközi Konferencia. Pécs, 2008. 10. 6-7-8.

Ösztöndíjak:

A Faludi Ferenc Akadémia ösztöndíja 2007.

A Faludi Ferenc Akadémia ösztöndíja 2008.